

ХАЛЬМГ ҮНН

Советск Союзин Коммунистическ партин Хальмг танггчин болн Элст балгсна комитетсин, куч-көлсчирин депутатрин танггчин болн балгсна Советсин газет.

№ 177 (3161)

1958 дж. сентябрин 6

Үннь 20 деншг

Государствин өмн даалгъвран күүцэхмн

Эн джил мана республикин куч-көлсчирин делгрүлсн хамг нег көдлмшиг урдк джилмүдлэ дүнэгцүлхлэ нам алык халхарнь болв чигн, эдл-ахун болн культури халхарнь чигн, селанэ эдл-ахун цуг олн зүсн көдлмшэри чигн, ик кесг холван деер, сэн болв гидж келдз болхмн.

Хальмг келн амтнэ тускар тасрахан угагъар үзүлджэх Коммунистическ партин болн Советск правительствин онг, килмдждн гол зүрки ханлт өргсн, мана республикин олн куч-көлсчир, государствиннь өмн кесг олн зүсн халх төрмүдэр сэн кергүд күүцэхчкн, республикиннь экономикиг болн культуриг цааранднь хурдар, делгүгъяр бөдлүлхн эрkd ода эдн урдк урдкасн улм шундз көдлдж йовцхана.

Государствиннь өмн даалгъвран күүцэлгн—кезэд болв чигн мана эрки төр болад баягъя.

Мана республикин колхозмуд болн совхозмуд, эрк биш күүцэх зөвтэ ах даалгъвран — государствд б у д я орулдж өглгнэ, эн джил болзгаснь урд күүцэхлэ.

Болв зуг, государствиннь өмн күүцэх зөвтэ даалгъврумуд ода чигн олн баянэ. Тер тоотан йир икар шундз күүцэх зөвтэвдн.

Селанэ эдл-ахун эдл-уш белдлгн, түүнэ тускар государствиннь өмн күүцэх зөвтэ даалгъврумудан дун угагъар күүцэлгн — мана эрки төрмүд болдгинь давтад келэд керг уга.

Государствд мах орулдж өглгнэ зурагъан мана республик арэн гидж 48 процент күргдз күүцэв. Онц-онц эдл-ахусин ганцхн секторас бишнькнь зурагъан күүцэгъэд уга баягъянэ. Эн секторар государствд мах орулдж өглгнэ

зура 109,9 процент болдз күүцэгдв.

Мах орулдж өглгнэ зура күүцэлгъар ард хоцрдз йовх райодин тоод Приозерн — 23,4 процент, Юстинск — 34,4 процент, Черноземельск — 25,8 процент, Яшкульск — 31,4 процент күргдз арэн гидж күүцэхчкн ним райод баягъянэ.

Государствд торгн ноос орулдж өглгнэ зура күүцэхдэн өөрдж одв. Эн тускар зуг хоцрдз йовх онц-онц райодин көдлмшиг чангъгахмн. Икар ард хоцрдз йовх райод Юстинск, Приозерн, Западн, Целинн, нань чигн зэрм райод ноос өглгнэ зурагъан күүцэхин эрkd арднь ордж ода чигн чангъг шунлттагъар көдлэд уга.

Ода деерэн баях тоогъар болхла республикин колхозмуд болн совхозмуд 80 гар минггн центнер гаягъя гидг чинртэ торгн ноос государствд орулад өгцхачкв. Шуд ганцхн совхозмудин бийснь 45 минггн центнер ноос орулдж өгцхэв.

Государствд ноос орулдж өглгнэ ода бийнь кегдэ баянэ.

Ноос өглгнэ зураг лавта күүцэдз болхмн. Зуг эн туск төрэр колхозмудас болн совхозмудас чангъг көдлмш некх кергтэ. Ноос орулдж өглгнэ зура күүцэ эс күүцэгдг учрнь — республикин колхозмуд болн совхозмуд эн көдлмшиг ода чигн арднь ордж шундз кегдэ уган учр. Шунд арднь орад, энүнэ тускар баях цуг эв-аргъинь олзлхларн, нам алык район болв чигн, ноос государствд орулдж өглгнэ зурагъан дун уга күүцэдз чадхмн.

Орулдж өгдг ноосн уга гидж келдз болшго. Колхозмудин болн совхозмудин гардачнр, нам района организацсин гардачнрин бийснь, районд ноосн баях угагъинь, түүг эвинь хаягъяд олдж бо-

лх угагъинь, ноос өглгнэ зураг ямаран эв-аргъар күүцэдз болх болна, үнарнь келхд, эднэс кесгнь, түүнэнь тускар лавтагъар сандж тоолдж авад уга. Зэрм газрар, нег үлү Яшкульск, Приютненск, Сарпинск райодар эртэр гарсн хургъд киргсн, дундлад тоолхла хургъд болгн 4-5 килограмм ноос өгчэнэ. Эн земгэ седвариг, надк райод чигн делгрүлдж чаджана.

Ахрар келхд мана республикин колхозмуд болн совхозмуд государствд ноос орулдж өглгнэ зурагъан шидрк цөөкн өдрмүдин эргид чангъгъадж, государствиннь өмн даалгъвран дун угагъар күүцэххэ зөвтэ. Эн йир ик чинртэ көдлмш.

Энүг дахсн нань чигн зөвэр олн кергүд бас баянэ.

Мана республикин колхозмудин болн совхозмудин өмн государствд өндг, үс, селанэ эдл-ахун нань чигн эдл-уш орулдж өглгъяр цаг түдл уга күүцэх зөвтэ эрки чинртэ төрмүд баянэ. Ондг орулдж өглгнэ зура республикар 82,0 процент, үс орулдж өглгнэ зура 73,2 процент күүцэгдв.

Эн туск көдлмшэр шидрэс неквринь эс чангъгахла зэрм колхозмуд болн совхозмуд эн көдлмшиг күүцэдз чадм онг уга.

Государствиннь өмн даалгъвран дун угагъар күүцэлгн—мана эрки арүн төр. Эн элдү ик чинртэ төрин күүцэлгн дааджацхачкн юмна түрүнд колхозмудин болн совхозмудин гардачнр.

Балгсна болн районн партиин, советск организац, государствиннь өмн даалгъвран саянэр күүцэлгнд амт баттагъар хамцулад, шидрэс эн көдлмшиг элдү гидгэр ясурулдж чадхла, эн эднэ туурмдз, эднэ сэн нернь болхмн.

Орн-нутгин газовой промышленностин өслт

Советск Союзин газовой промышленностин цааранднь делгрүлхн тускар, КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрумдин Советин тогтавриг, орн-нутгин куч-көлсчир, советск улсин баял-джиргэлин таалиг ясурулгъна туст, орн-нутгин экономикиг цааранднь делгрүлдж батлхн туст кеджэх Коммунистическ партин болн Советск правительствин шин килмдз гидж тоолдж тосцхав.

Газли-Свердловск хоорнд күүцтэ гидг газопровод тосхкин тускар тогтаврт келгддженэ, терүгэр Уралур кимд түлэн гүүдз ирхмн. Амтнэ пэгрмүдт газ орулгъар Свердловскд оланас авн ик көдлмш кегддженэ. Бухарск газ ирл энүнд шалдрнь газ олзхар шиидгдв, терүг Башкирэс Свердловск газ хувалгъна станкур төмр хаалгын цистернет авч ирхмн. Дарук хойр джилд тиим эв-аргъар 20 минггн пэтрт газ орулгдхмн.

„Укргазнефтьстрой“ трестин коллектив Днепропетровск Кривой Рог хоорнд магистральн газопровод тавлгъ эклкв, эн цаарандан Одесс куртл утдулгдхмн. Шин газопровод утдан 177 километр шаху болхмн. Энүнэ хаалгъд тосхачир нүкнэс брэл сай гар кубометр шавер малдж авч хайхмн, 22 мингг гар төмр-бето, хад-чолу, төмр-бетонн, цуцгдг конструктивхмн, газ хувалг күүцтэ гидг гурвн компрессорн станц тосххмн.

Днепр голин көвэгъяр баях балгсдт болн көдлмшчирин поселкст газ орулгъар ик көдлмш кегддженэ. Ново-Московск балгснур газопровод келгн дуусгдв. Трубопроводн магистрелиг сүл шуудж халлгн кегдв. Даругъас Ново-Московск металлургическ завод болн тер балгсна наадк промышленн предприятиес газрин брнн газ авхмн.

(ТАСС)

Октябриг унтгч дөрлдэн

Украинэ хотл балгсн—Киевин фабриксэр, заводсар, тосхлтсар, Алдр Октябрин 41-ч джилнн бониг нертэ кевэр тосхин төлэ ноолдан бргэр делгрлж йовна. Байрин бдирг уктгч дөрлдэнэ эк татачнр— „Красный экскаватор“ заводин коллектив, 11 сара зурагъан ноябрин 7 куртл күүцэдз дуусх даалгъвр авб. Авсн даалгъвр күүцэгддженэ. Джил эклснэс нааран даалгъврасн давулдж, газр малтдг кесг машин кегдв. Предприятие зурагъасн давулдж 1,5 сай арслннга олз хоршадж авб.

„Большевик“ гидг заводин цехс цугъар зурагъасн давулдж продуц гаргължана. Свекл керчдг автоматизированн шин маши олар кедж гаргългн энүнд бурдэгдв. Терүг наадк техниктэ хамднь көдлгдз олзлхла, шикр келгнэ көдлмшиг автоматизировать кех аргъ өгхмн. Маши тосхачнр, Октябрин сэн бдр куртл шинин болн кабельн предприятиесин төлэ шин оборудованьс кедж гаргълхмн.

(ТАСС)

Орн-нутгин тэрэнэ теегэр

Орн-нутгин тэрэнэ теегэр байн ургъи хуралгн бола. Сентябрин 1-шин куртл совхозмуд болн колхозмуд 88 сай гар гектар буудян болн бобовой культури (эрдн-шишэг тоод авлго) ургъи халчкв, эн цуг тэрэнэ дөрвнэ кеси гурвн хувас ик.

60 сай гектар газрин ургъи, халлгн цоклгн хойрнь онц кедж хурагдв. Энүнэ нилчэр кесг зун сай пуд буудя арвдлж авгдв.

Казахстана болн Сибирин куч-көлсчир ик бргмлтэгъяр тэрэгъин хуралжана. Казахстан колхозмуд болн совхозмуд 15 дундур сай газрин тэрэ хурачкв. Республикд буудян культуриин 84 процентн, халлгн цоклгн хойрнь онц кедж хурагдв. Эн эв-аргъ Сибирьт бас бргэр олзгддженэ, тенд видн джилнн августин чилчэр хурагдснэс 3 дундур сай ургъи икар хадгдв.

(ТАСС)

Мамаканск ГЭС

ИРКУТСК. (ТАСС). Иркутск областин ар-захд, Витима голур зун бийснь негдгч, б-шугу модта уулд баях Мамакан гидг гол деер гидроэлектростанц тосхгддженэ. Эн станц—Приленск крайин алтна болн слюдан рудникүдиг электрическ энергэр теткх зөвтэ. Мамаканск ГЭС кемдэжгъарн

дегд ик биш, болв баярлджэх ормарн болн тер газрин баялдж тосхлгъарн ик көдлмш. 58-ч параллельд бөрхн, монькин дкбрэ баядг газрт тер тосхгддженэ. Тиим баялдж, бндртэн 60 метр шаху, утдан 230 гар метр бетонн боолг тосхгдх зөвтэ.

Джилэ зурагъан 102 процентд күүцэв

Юстинск района совхозмудин көдлмшчир болн малчнр, Алдр Октябрэск социалистическ революцин 41 джилнн бон уктад, авсн социалистическ даалгъвран күүцэгъэд, сентябрин нег шинд государствд каргульск хурсх өглгнэ джилэ зурагъан 102,6 процент күүцэв.

4 минггн 500 каракульск хурсх зура деер государствд өгхэр шунлтта кевэр ноолдлажачхана.

З У Р Г Т: Элстин паркин дунднь.

Е. Шароновин фото.

Комсомольск организацсин тооцана болн суньгъврин хургуд

Республикин комсомольск организацсар тооцана болн суньгъврин хургуд эклджана. Каспийск района колхозмудар. Элет балгсна зарм организацсар ним хургуд болчкв.

Хальмг республикин комсомольцрин джиргъл-баадлд тооцана болн суньгъврин хургуд келгн—чинртә тәр. Эн джил хургуд темдгтә өдрмүдт болджана. Цуг хальмг улс, Хальмг республикин цуг күч-көлсчнр, партыдан болн правительствдән зүркин ханлт өргд, Хальмг таньгъчиг Республикд хуврасн тууджлгч шидвринг күч-көлснә болн политическ шунлтин шин өргмджтә тосцхав.

Комсомолин туудж, 1958 джил йир ончта: эн д ж и л ВЛКСМ-н XIII-ч хург болв, түрүн болдж эн зун Советск багъчудин Одр темдггдв. Терүн деерн эн джилин октябрин 29-д эврәнн алдр 40 джилин өөниг темдгхәр Ленинск комсомол белдвр келдәнә.

Иим баадлд тооцан болн суньгъвр ик чинр зүүд, комсомольск көдлмшин цуг аньгинь өргджүлд, тедниг политическ бүрдәмджтәгъяр батлад, комсомолин зергләг энъкр эедж—партин эргнд улмар хамцулх зөвтә.

Багъчудиг көдлмшич крестьян улсла хамдн күч-көлснд йоста коммунистир кедж өскти гидж комсомолд алдр Ленин герәслә. Зуг тним күч-көлснд, зуг олна сә хәәлгнд багъчуд коммунистическ сургъмджин өөдән кемджәгнн ав зөвтә. Мана орн-нутгин цуг багъчудла хамдан Хальмг республикин комсомольцрин 12 миньгн күүтә отряд Ильичин герәсиг чикәр күцәддәнә.

Кеер тәрәнд, фермд, тосхитд, тенъгст—альдн болв чигн республикин нүүрт йовх күч-көлсчрин зергләнд комсомольцнр йовна. Одгә цагт комсомолин 40 джилин өөниг уктд багъ наста хөбчрин 287 бригад, багъ наста тосхачрин кесг бригад, багъ наста механизатормудин 100 гар тракторн бригад социалистическ дөрлдә делгүрддәнә. Тер дөрлдәнд эрдн-шишә үргәгъачнр болн загъсчнр, предпрятсын багъ наста көдлмшчнр болн малчнр бас орлцддана.

Теднә ик зунь октябрин 29-н күртл эдл-уш гаргългнә джилә зурагъан күпәх даалгъвр авцхав.

Эврәнн хургтан келдк күүндх үг эднд йир элвг. Хургиг түрүн авгт комсомольск багм у д а р бригадин-фермсин болн теднә әдлцен организацсар кечкәд, дарунь тооцана болн суньгъврин хург колхозмудар, совхозмудар, РТС-әр, комбинатсар, сургъулин завендесәр кех кергтә. Эн көдлмш күцәхләрн ВЛКСМ-н XIII-ч хургин комсомольск организацн структурт орулсн чиклврт ик оньг өггдх зөвтә.

Улгүрн, шин уставд бичгдсәр, эклц болн бригадсин, классмудин, фермсин, организацсар, 20 комсомольцнрәс багъ биш баәхлә (урдн болч-

В. БУШИН,

ВЛКСМ-н Хальмг обкомин селгәтр.

☆☆☆

ла 10 гидж баәсн болхла) комитет токтадж болхмн.

Эн шин заавр, комсомолин демократинь, урмдинь, бийсиннь үүлдвринь өргджүлд; олар тәр хагълулд, эклц организацсин селгәтрмүдин үүлдвринь кезәчи шиндлхиг теткхмн.

Энүнә бас нег чинринь темдгх кергтә. Кемер комсомолин XIII-ч хургин шидврин өмн эклц, цехсин, фермсин, бригадсин комитет болн группорге ноувчинәр шидгддг баәсн болхла, ода иләр суньгъдхмн. Уг сүүлдн энүнә бас нег ик чинр баәнә. Комсомолин комитет, 20 гар комсомольцнр баәх цуг комсомольск организацсар шидгднә.

ВЛКСМ-н XIII-ч хургин шидвр күцәхд ик оньг өггдәд, цуг тооцана болн суньгъврин хургудт «ВЛКСМ-н XIII-ч хургин шидвр ягъдк күцәгддәхин тускар комсомольск организацн көдлмшин тооцан» гидж голлгч төрн болдж сонъсгдх шидгдлә.

Тооцана болн суньгъврин хургуд сәәнәр кехин кергт, ВЛКСМ-н района комитетс цуг эврәнн активән эн көдлмшт орлцулх зөвтә.

Белдвр кесн организацсар комсомольск хургн йир соньн болх зөвтә. Тер төләд эн төрт олн комсомольцнр орлцулд, хургин белдврлә ирлцдәх тодрха керг күн болгнд даалгъдх зөвтә.

Хургт тооцана доклад йир ик чинртә. Зәрмдән докладинь адгъмтагъяр; цөн күн эс гидж ганцхи селгәтр белднә. Тегәд чигн энүндн комсомольск көдлмшт гүн шалгълт өггдхш, дуту-дунд гүүнәр илдкдгш. Иим хургт күүндвр элвгәр гархш, күүндвр гархларн предпрятин, учрежденә тодрха зурала ирлцхш.

Тооцана болн суньгъврин хурган эклхләрн республикин комсомольск организац, райкомс, цуг комсомольск активистир, нүүрт йовх багъчудас комсомолин зерглән өсхд ик оньг өггдх зөвтә.

Мана зергләнд ордж чадх багъчуд шүүд, шунлттагъяр авдх зөвтә. Сүүлин цагт Юстинск, Приютненск, Яшкульск, Черноземельск болн Западн райодин комсомольск организац эврәнн зерглә өскхд йир муугъяр шунджахиг темдгх кергтә. ВЛКСМ-н деер келдсн райкомсин селгәтрмүд болн бюрон члед эн көдлмшт оньган өгггә, багъчудин кергт гүүнәр орлцхш.

Элет балгсна колхозмудар комсомольцнрин зерглән йир муугъяр өсдк йовнә. Терүнәсн муугъяр баәрн келн әмтнә багъчуд комсомолд орулдк авдддана. Кемер, Приозерн районд 7 сарин эргид хальмг багъчудас комсомолин зергләнд 76 күн орулдк авдсн болхла; Яшалтинск районд зуг 6 күн орулдк авддк. Комсомолин зерглән муугъяр өсдгн; юмна түрүнд багъчуд дунд келг сургъмджин болн политическ көдлмш тату болсар, эклц ор-

ганизацсин көдлмшн тату болсар цәәлгъддәнә.

ВЛКСМ-н ЦК нидн джил ик-ик комсомольск организацсар комитетин селгәтрт 2-3-4 дарукс суньгътха гидж селвган өглә. Болв, эн сән селвг зарм ик-ик организацсар өлзгдсн уга, тегәд эн дуту-дундиг тооцан болн суньгъвр болдж йовх цагт чиклх кергтә. Тооцан болн суньгъвр келгнд баәрн келн әмтнә активистирәс комсомольск толгъачнр шиндхд онц оньг өггдх зөвтә. Хальмг күүдк-көвүдәс комсомольск багмуд, бригадин болн эклц организац гардхд орлцулти гисн некрвиг эс күцәгддәхинь эрк биш темдгх кергтә. Комсомолин райкомс эн көдлмшиг татугъяр кесн учрар, зарм райодар баәрн келн-әмтнә багъчудас цөн толгъачнр баәнә.

Багъчудла кедг көдлмшин цуг халхсинь ясулхин кергт, эләд-эләд эклц организацсин комитет зарм төрмүдәр культурин, баәдл-джиргълин, сургъмджин комиссүд бүрдәдх зөвтә.

Комсомольск организацсар, кемер тедн комсомольск багмуд, фермсин, бригадсин, участксин организацмуд уга болхла, устава ирлцүлд, тедниг бүрдәх кергтә.

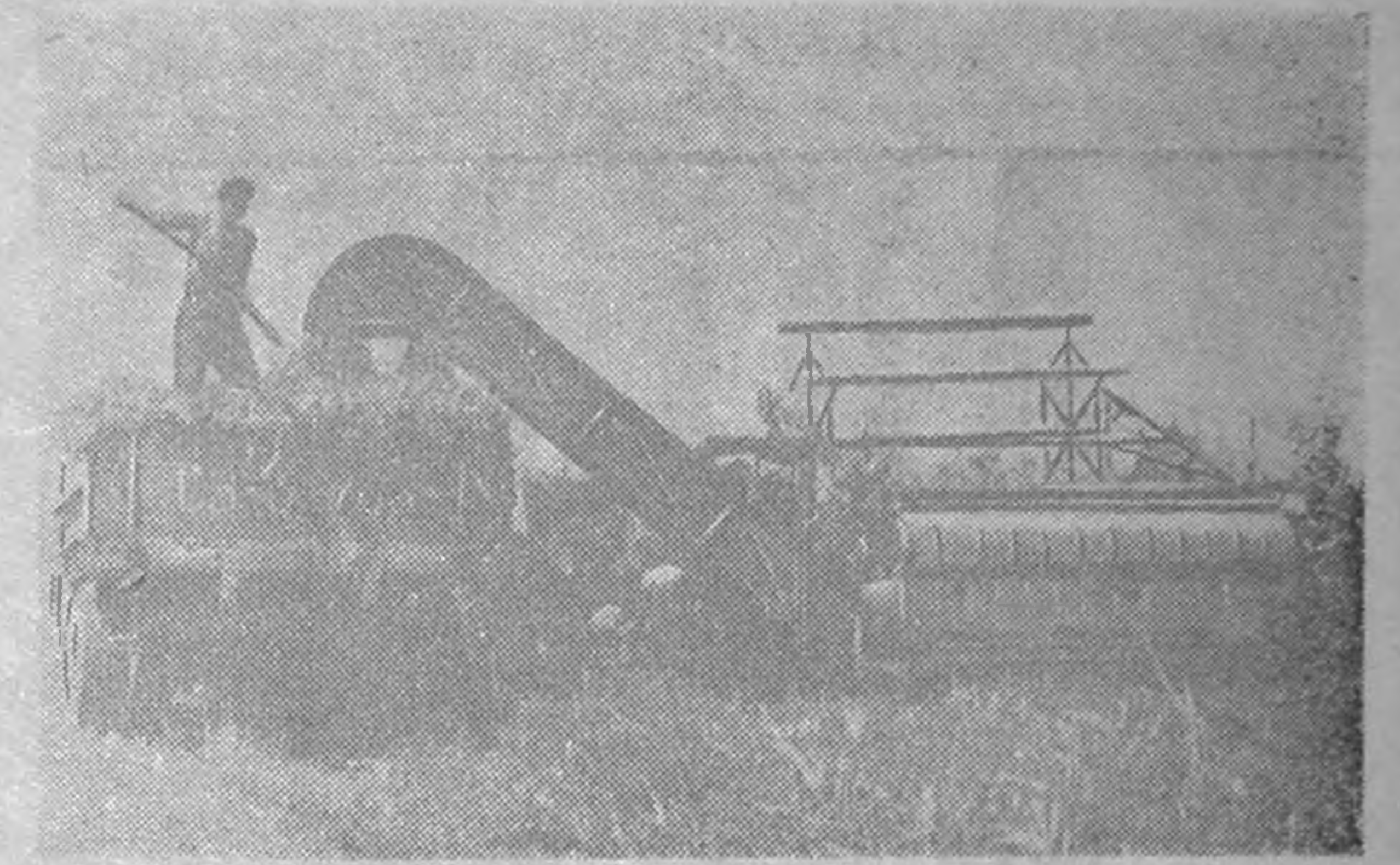
Комсомолин көдлмшт голлгчнь—партийн гармдк. Эн баәлә, баәнә, цаарандн чигн баәхмн. Коммунистическ тосхлтд комсомолин нилчнь болн күцәдх төрмүдн улмар өсәд йовна. Ямр болвчн күнд, бүрдәмджин болн сургъмджин төрмүдиг, коммунистирин тасрхан уга өгдг оньгар, цуцртан уга багъчудт нөкд болдгар дөнъ авч комсомольск коллективс күцәх зөвтә.

Болв республикин цуг партийн организац комсомолиг сәәнәр гардхш. Комсомолин организацн көдлмшт КПСС-н Юстинск, Черноземельск, Сарпинск, Яшкульск райкомс гүүнәр орлцхш. Тегәд чигн эн райодин комсомольск организацд соньн төр багъ комсомолин зерглән муугъяр өснә, багъчудин үүлдвринь болн седвәринь зармдән партийн организац дөнънхш.

«Коммунистическ тосхлтд комсомолин нилч өсх дутм, партийн организацсин; эднә толгъачнрин күчи-чидлн, ухань болн булән седкнә керглднә; юнъгад гихлә, мана туурсн багъчудиг эдн көтлдж, эрдминь өөдлүлд, шин дилврүр өргмджинь өскх зөвтә» — гидж 1958-ч джилин августин 29-д «Правда» газет бичлә.

Хальмг республикин комсомольск организац, багъчуд дунд келдг цуг политическ бүрдәмджин көдлмшиг темдгтәгъяр ясулхд цуг чидлән өгч, Ленинск комсомолин зергләг батлдж; эдл-ахун болн культурн тосхлтин государственн зураг дилвртәгъяр күцәхд тооцана болн суньгъврин кампань дөнъгән күргх зөвтә.

Энн тегәд комсомолин туурген дөчн джилин өөнд сән белгн болхн лавта.

Сарпинск района Чапаевин нертә совхозд эн джия 10.000 тонн силос даргдх зөвтә. Ода эрдн-шишән силос дарлгн келддәнә. Эн көдлмшт А. Аверин сәәнәр көдлдж йовна. Даалгъврән эн 200 процент күргдк күцәнә.

ЗУРГТ: А. Аверинә агрегат эрдн-шишә хаддях цаг.

Р. Астахован фото.

Өөдән даалгъвр авбвдн

Элет балгсна промкомбинатин коллектив 1958 джилин июль сарин 15-д, цагасн өмн, 368 миньгн боодг хулс белдк, джилә зурагъан 102,2 процент күргдк, хулсн плитс гаргългъяр брәл джилә зурагъан бүклдн күцәв. Ар нур гидг газрт хулсн плитс шахлж гаргъдг «АКС» гидг нертә машин тәвгддк, сән чинртә плитс гаргълддана.

Хулс белдлгнә көдлмшиг үзмджтә болгсар болн хулсн плитс гаргългниг машигъяр күцәдк, тер машиндән сәәнәр олзлдж эдлдәсн учрар, Ставропольск крайин баәрн промшленностин управлень, технорук Б. Г. Шивляновд, көдләчнр И. А. Небровд болн Г. М. Нохаевд мөнъгнә мбрә өгв. Түүнәс талдан, шунмгъа сән көдлмшчнриг мбрәлтхә гидж 1000 арслн мөнъг өгв.

Эн джил Яшкульск района Яшкуль селәнд хувц болн гос уйлгнә цех, дакад час яслгнә мастерской бүрдәдв. Берн болн Ценә хулсн гидг нертә газрмудт 100 миньгн

боодг хулсн белдгдв, ода энүнд хулснә плитс гаргълддана.

Бутов болн ракушечн чолун гаргългнә Чолун хамр гидг карьер секдв. Эн карьерт Тбрскн газртан ирсн 15 бркбул шундж көдлдәддәнә. Элет эргнд бутов чолун гардг

Хатта гидг карьер секдлж, онц бийдән келдәх әмтнә тосхлтиг теткдәнә. Эн хаврас нааран 40 миньгн шавр кирпич келдк, онц тосхачнрт өггдв.

Хальмг автономн таньгъчиг Хальмг Автономн Советск Социалистическ Республикд хуврүлгн мана коллективд ик байр болн күч-көлснә өргмдк өгв. Октябрьск социалистическ революцин 41-ч бөн күртл джилә зура деерән 500 миньгн арслнәга продуки орн-нутгтан өгх болдж мана коллектив өбдән даалгъвр авб.

А. МАНУШЕВ,

Элет балгсна промкомбинатин директор.

Танла хамдан кемджән угагъяр байрлджанав

Хальмг таньгъчиг Хальмг Автономн Советск Социалистическ Республикд хуврасн соньн зәнъгиг би сонъсад, маш икәр байрлдж, эврәнн энъкр республикин күч-көлсчнриг ик өргмджлән йбрәдк, эн бичг бичдәнән.

Хальмг улсин кемджән уга ик байрн—мини байр, юнъгад гихлә, би бас энъг-зах уга, үбргн хальмг теегин үрмб! Бичкнәсн, өнчн бийм өнчнән медлго, сургъуль-эрдм ласад, хальмг улс дунд өсдк-бослав.

Тууджлад келхлә, би Элет балгснас хол биш баәдг Вознесеновка селәнд төрдж гарал, бичкндән эк-эцкәсн өнчрәд, Максим Горькин нертә республиканск детдомд асргдал, Т. Д. Юркован нертә школ төгскләв. Терүнә хөбннә Аадрхн балгснд сургъульд йовлав.

Дакад хәрү Вознесеновкдан ирдк, өсдк-босдк гарсн республиканск детдомд директор болдж көдлв. 1939 джилин июнь сарас авн 1941-ч джилин декабрь сар күртл КПСС-н Хальмг обкомин оргниструкторск отделе инструктор болдж көдлдж йовлав.

1941 джилин декабрь сард немшин фашистирәс Тбрскән харсхар Советск Цергин зергләнд орад, тер зерлг анъгудиг эврәнн энъкр газрас көбгәд ичәндн әминь таслтл йовбв.

Хальмг Автономн Советск Социалистическ Республикд цекрдк, олн әмтнә байрта джиргълтә баәтхә!

Советск Союзин Герой

Н. В. ГЕРМАШЕВ.

Алдрхн балгсн.

Сургъулин-сургъмджин кӧдлмшт оныг ӧгхмн

Давен сургъулин джилд Целинн района кесг школмудар сургъулин предметс дасхлгана чинринь збвэр ӧбдлв, политехническ сургъуль дасхлгын бас ясрв, гидж август сарла болсн багшнрин хург деер темдлгдлв.

Района турун нуурт йовгч школмуд, бичкдуд сургългъна кӧдлмшан амтна бӧадл-джиргъллӧ залгълдулдж кеснӧ ашд сургъулин болн сургъмджин кӧдлмштӧн ик кӱцл бӧрцхӧв. Балковск, 2,4,5-ч номермудтӧ школмуд, 2,3-ч номермудтӧ Ленинск эклцин школмуд, Западн, Степновск, Восточн эклцин школмуд сургъулин джилан сан диилвртӧгъяр чилӧцхӧв. Деер келгдсн школмудин багшнр эврӧнн кӧдлмштӧн сӱзгӧн тӧвдж, бийсдӧн даалгън ӧбдӧн даалгъврн чинринь мелдж, шундж кӧдлчхӧсн учрар, ашнӧ иим сӧн болв.

Болв, политехническ сургъуль школмудар ода бийн эврӧнн орман эздж, гун хаалгъдан орад уга. Уунд цуг свалтг болджань—материальн баз уга болсн учр: мастерскойс, машидасхлг кабинетс болн оборудовань уга. Школмудар шинӧс мастерскойс тосхлд шефств авсн организацс хуучн машид болн станоксн нань чигн зер-зев гаргъдж ӧгх, нӧкд болджань уга. Ӧгч болм хуучн машид болн станокс, нань чигн оборудованьс района совхозмудар болн РП-р бӧанӧ.

Давен сургъулин джилд эн районд 160 сургъульчнрас тортсн 3 производственн бригад, 5 производственн звено кӧдлв. 10 гектар огород, 17 гектар сад болн 170 гектар эрдни-шишӧ эн сургъульчнр хӧлӧлдж асрцхав. Сургъульчнрин производственн бригадсар кӧдлсн сургъульчнр цугтан селӧнӧ эдл-ахун кӧдлмшин дамштл

сӧанӧр дасдж авцхав. Шин сургъулин джилд багшнрин ӧмн тӧвгддӧжх нег эркн тӧрнӧ—негдгч клас-смудар гарин эрдм дасхлг уроксас эклӧд, арвдгч классмудар машин дасхлг эс гидж агротехник дасхлг уроксар чилӧлдж, школмудар политехническ сургъуль даслгиг дарул улм ясулггн.

Эрдм-сургъулин района отдел (зав. ур Костин), туунӧ инспектормуд сургъулин шин джилд кӧдлмшӧн чанггӧлдж, багшнрт дамштлин болн методическ дӧнӧ дару-дарунь ӧгчӧх збвтӧ.

Августовск совещаньд орлцджах багшнрт эрдм-сургъулин отделин методическ кабинетс, сургъульчнрт гарин ур дасхлгъна болн уул дасхлгъна гӧа-хул беллдж бурдӧсн уга, ул-ур авхин кергт сургъульчнрин тетрадьмуд узулгдсн уга. Иим ик дуту-дунд йовдлмудла эвцдж болшго.

Района школмудар сургъульчнрин комсомольск болн пионерск организацн кӧдлмш бас ик дуту-дундга болв. Школмудин комсомольск организацсин зерглӧн йир багъяр ӧсв. ВЛКСМ-н райком школмудин комсомольск организацсин кӧдлмшт сулар гарлвр теткдӧжӧв, теднӧ сургъульд оныган татугъяр ӧгчӧв. Дундин болн долан джилн школмудин директормуд болн багшнр школмудин комсомольск комитетсин сеглӧгрмудт сургъульчнр дунд кӧдлмш бурдӧхдн муугъяр нӧкд болд-джацхав.

Эдгӧ цагт мана ӧмн тӧвгддӧжӧх, бичкдудт политехническ сургъуль дасхлгъна тӧр, ӧбрхн цагин эргцд сургъулин болн сургъмджин кӧдлмшӧн ясулхис, школин багшнр болгънас неклжӧнӧ.

ДЖАМБИН Ярослав.

Шин уульнцс гарв

Тӧрсн газртан-Каспийск поселкур ирен хальмгуд, ик ӧргӧр тосхлгин кӧдлмш делгрӧлдж, кесг олн гермуд бийдӧн бӧрдж авцхав.

Август сарин чилгчӧр Каспийск района Каспийск поселкин кӱцӧгч комитетин шиндврӧр, шин бӧргдсн гермудин зерглӧнд уульнцсин нерд ӧгдв.

Шинӧс иим уульнцс гарв:

Октябрьская, Свердлова, Достоевского, Пушкина, Хомутникова, Толстого, Адучиева, Чехова, Некрасова, Космодемьянская.

Эн шин уульнцсар бӧасн гермудт номермуд ӧгдлдж дуусгдджана. Ода электрическ шам болн радио гер болгънд даругъяс орулх кергтӧ.

ДОРДЖИН Павел.

Философск наукин кандидат — Д. Д. Орлов

Джал Дарбакович Орлов Донской области, Сальск округин, Батлаевск станцин угатя хальмгин ӧрк-булд тӧрсн. Джалиг 9 нас курхлӧн, 1914 джилд эцкнӧ цергт дуудгдӧд, 1915 джилд сумнла харгъсн. Эцкӧн улснӧ хӧбн, экиннӧ гарт ӧсӧд, Джал зунднӧ байн хазгудин мал хӧрӧлӧд, увл, хавртнӧ школд срна. Терундӧн церковн хойр классин училищ чилӧснӧнн хӧбн, балгъсна ах училищд ордж дасад, материальн тату-тартгар энӱгӧн чилӧлдж чадсн уга.

1920 джилд, арвн тавга Джал комсомолин зерглӧнд орад, олна кӱч-кӧлснӧ кӧдлмшт шунмгъагъяр орлцв. Кӧдлмшӧн кен йовдж, эврӧнн сургъулян гӱудулдж дасв. Ик бичкнӧсн авн эврӧнн седкл-ухагъан олн зӱсн научн медрлин халхд ӧгч, тедн дунд философск дегтрмудиг улнӧгтдж умшлг болв. Арвн нӧам кӧртлӧн эн Восточн болн Европейск философн тууджин классическ болн популярн дегтрмудиг икӧр умшлдж, ӧдгӧ цагин философа таньлдна.

Джал Дарбакович ах сургъулин заведеньд ордж, наукин чинринь дасхасн урд, бӧадл-джиргълин болн кӧдлмшин дамштла сӧанӧр таньлдна. Джал Дарбакович сельск болн волостной комсомольск ячейкин сеглӧгр, дакад сельсовегин ахлчар кӧдлдж йовсн. Терунӧсн, наснӧ ирӧд, Советск цергт дуудгдна. Советск Цергӧсн иркӧд, Джал Дарбакович гурвн джил про-

куратурин органд, дакад партин райкомн сеглӧгрӧр кӧдлдж йовв. Терунӧ хӧбн шишлнӧ научн медрл даслгъна ард орв.

Джал Дарбакович красн профессурин кадр белдлгънӧ институт чилӧчкӧд, терунӧ хӧбн марксизм-ленинизмн институтд ордж дасв. Энӱг сӱулин курсг дасджатл, эн марксизм-ленинизмн цуг институтиг уурулад, энунӧ марксизм-ленинизмн научн кадрмуд белдлгънӧ кӧдлмшиг, ах сургъулин заведеньд ӧгдлв. Тиигхд Джал Дарбакович педагогическ институтин тууджин факультетд цуг шууврӧн экстерн ӧгӧд, 1938 джилд Ростовск госуларствени университетин философн аспирантурт ордж дасад, 1941 джилд энӱгӧн тӧсӧв.

Джал Дарбакович дасн бӧадж, философск наукин кандидатин ученн степень авк диссертац бичв.

Тӧрскӧн харсгч дӧанӧ аюлас кӧлтӧ, ученн степень авх диссертац бичлгн уданар татгдв.

1957 джилн июнин 24. Джал Дарбакович В. И. Потемкинӧ нертӧ Московск педагогическ институтд философск наукин кандидатин ученн степень диссертац шунмгъагъяр харсв.

1957 джилн июлин 1-д, Джал Дарбаковичд философск наукин кандидатин ученн степень ӧгхин тускар общественн наукин кафедрин советин гаргъсн шиидврн эн институтин ученн совет батлв.

Джал Дарбаковичд ученн степень ӧгхӧр гаргъсн шиидврлӧ, СССР-н Ах сургъулин Министерствин Атгестационн Деед комисс збвшӧрв.

1957 джилн декабрин 7 ӧдр Джал Дарбаковичд ик байрта ӧдр болв. СССР-н Ах сургъулин Министерствин Атгестационн Деед комиссин президнум, Джал Дарбакович Орловд философск наукин кандидатин диплом ӧгх шиидвр гаргъв.

Ӧдгӧ цагт Джал Дарбакович, М. И. Калининӧ нертӧ, Омск госуларствени медицинск институтд марксизм-ленинизмн кафедрин философн секцин гарлчар кӧдлджӧнӧ. Институтин студентнрт болн аспирантурт „Ленинизм—тууджлгч йовдлмудин цевин гол звено“ гидл диссертационн темӧ лекц эн умшлк ӧгнӧ.

Нӧаднр хӧӧдт кӧг тӧвлгънд хашнъгар белдгддӧжӧнӧ

Элст балгъсна Сталинӧ нертӧ колхозин болн „Бурати-ский“ совхозин тохмта хуцмуд кӧг тӧвлгънд белн болад уга. Ода чигн хуцмудин чинӧн му, дакад эднӧ спермн шин-лжлдж хӧлӧлгдӧд уга.

Тохмта хуцмудт шимтӧ сӧн хот, тер дотр белок болн витамин иктӧ хот ӧгчӧхш. Тегӧд эн хуцмудиг муугъяр бӧрдж, асрдж йовсна ашд йир олн нӧаднр хӧд хусрнӧ улдхн лавта. Энӱгинь эс тоолдг колхозмудин болн совхозин гарлчар хӧддӧсн сӧн тӧл, дакад хӧбдин тоогъинь икдӱлдж чадшго гидж санхмн.

Сталинӧ нертӧ колхоз нӧаднр хӧблг искусствени кӧг тӧвхин ормд, тохмта хуцмудиг нӧаднр хӧблӧ хамдн бӧалгъӧд, нӧаднр хӧблг кӧг тӧвгдлдж.

Балгъсна эдл-ахун 104 отар нӧаднр хӧблӧс ода кургл зуг 14 отарас хургъдинь йилгъдж авч. Наадк хургъдинь кезӧ йилгъдж авхӧ медгддӧжӧхн уга.

„Страна Советов“ колхоз

(ахлчнӧ ур Юхнов, ах зоотехникнӧ ур Арбаков) нег чигн, отарас хургъдинь салгъдж авад уга. Кемр нӧаднр хӧддӧс хургъдинь йилгъӧд, салу отар кех цагт, тедниг хӧрӧлдж хардг хӧбчнринь чигн эс бел кедж.

Сталинӧ нертӧ колхоз (ахлчнӧ ур Любченко, ах зоотехникнӧ ур Соколовский), „Победа“ колхоз (ахлчнӧ ур Полусов, парторганизацн сеглӧтрнӧ ур Кудинов) эн джил гарсн хургъдинг салу отармудт бурдӧсн цагт, тедниг хӧрӧлдж харх хӧбчнриг бел кедж авад уга.

Нӧаднр хӧблӧс хургъдинь салгъдж авад, эксинь идгин сӧанӧр хӧрӧлӧд, чинӧгъинь ясулдж, искусствени кӧг тӧвлгънд белх бӧасн. Болв, иим чинргӧ кампаньд сулар белдсн учрар сентябрь, октябрь сармудт нӧаднр хӧблг искусствени кӧг тӧвлгънӧ зураг кӱцдн кӱцӧлдж чадшго.

Балгъсна колхозмуд болн совхоз искусствени кӧг тӧв-

лгнӧ пунктсиг ода чигн бел кегӧд уга. Искусствени кӧг тӧвлгънӧ 35 пунктсас зуг 16 пунктс белн болсн бӧанӧ. Наадк пунктсиг кезӧ бел кехинь чигн медгддӧжӧхш.

Колхозмуд болн совхоз 64 дулан катгас 23-нӧ ясад белн кедж, наадк катгуд тосхлгддж ясгдджана. Хӧд бӧрх 46 хаша тосхк бӧасн, терунӧсн 10-нӧ белн болджана, 4 хаша тосхлгддж дуусгдӧд уга.

Малин хаша-хаациг, хотхоолиг увлд белдлгънӧ, искусствени, кӧгт тӧвлгънӧ кампаньд ирлцӱлдж цӧалгъврн кӧдлмш делгрӱлгънӧ тускар колхозмудин болн совхозин эклц парторганизацс сулар келжӧцхӧнӧ.

Нӧаднр хӧблг искусствени кӧг тӧвлгънӧ кӧдлмшт болн увлд сӧн белдвр келгънд Элст балгъсна селӧнӧ эдл-ахун инспекцин специалистнр цаглань дӧнӧ-тусан кургцхӧх збвтӧ.

Б. БОЛДЫРЕВ.

З У Р Г Т: Сарпинск района „Гигант“ колхозин нуурт йовгч саальчир. (зун бийӧсн) Н. Шумилица, Д. Ушанова, В. Соловьева. Р. Астахован фото.

Газетд барлгдсн бичгин мбрӧр

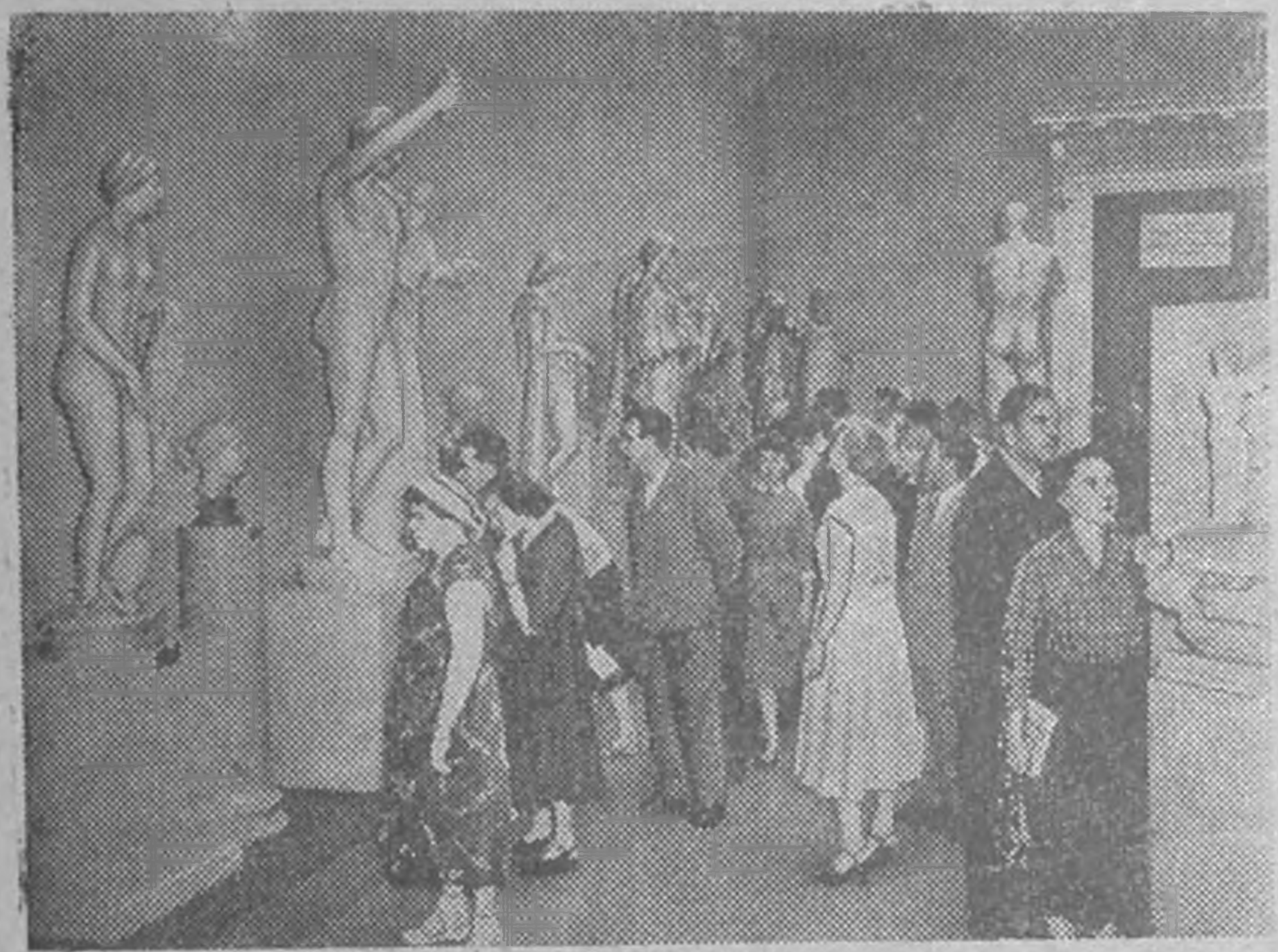
„Бийстӧн гермуд бӧрдӧжӧх улсиг тосхлтин материалар теткхмн“

Каспийск района, Бурунн селӧнд Рыжковск, Березовск сельсоветсӧр болн района центрт бийстӧн гер бӧрдӧжӧх улсиг материалар муугъяр теткдӧжӧна—гидж мана 146-ч номертӧ газетд барлгдсн.

Каспийск района кӱцӧгч комитет эн бичгӧр тӧр кедж хӧлӧсн, газетд барлгдсн тоот унн болв. Гермуд тосхлжих улсиг тосхлтин материалар тетклгн ясулгдлв. Эн цагин эргцд 3879 кубометр модн,

28000 квадратн метр шифр, 228 тонн цемент, 9400 квадратн метр терзин шил, 208 миньтн улан тоосх болн 144 миньгън шавр кирпич худлгдв,—гидж Каспийск района кӱцӧгч комитет редакцд соньехв.

Нарийн дөмжөөн БААДАА

МОСКВА. Изобразительн искусствн А. С. Пушкин нертэ музейд, Герман Демократическ Республикн музейс болн учреждельсин урдк збөр бэсн, Советск Союзд цаг зуур хадгьлгддженсн культурн збөрн гайхул секдв. Төрскэн харегч Алдр дээн джилмүдт, Герман газр деер дээлдэн болджад, Советск пергүд харедж авсн, искусствн эн унтэ збөр, СССР-н Министрмүдин Советн шндврэр ГДР-н правительствд өггддженэ.
ЗУРГТ: древнегреческ искусствн залд.

Редакцин почтас

Аца зөөлгэнд

Сул цагин эргид төмр хаалгын Дивн станц республикн предприятсын болн организацин хайгар ирсн тосхлтин материал ирлгн икдэд, збөрн кдлмшт таслвр гарад бээсн. Тегэд тосхлтин материал зблггиг чанггахин тблэ КПСС-н танггчин комитетин даалгврар Дивн станцур КПСС-н танггчин болн балгсна комитетсин, дакад Хальмг АССР-н милицин Управленэ кдлчнр йовулгдла. Эн кд-

лчнр Элст орад, хэрү хоосар йовдях машинд олзлад, тосхлтин кесг материалс, эд-тавр болн хот-хол ачулдж йовулад збөрн кдлмшиг темдгтэггэр түргдүлв. Одр болгн ацата 50-60 автомашид йовулгдджав. 5 хонгин дунд тосхлтин оли зүсн материалн ацата 292 автомашин Элст балгснур, республикн колхозмудар болн совхозмудар йовулгдв. Эн кдлмшт сэн үлгүр Н. В. Никеев болн Б. Н. Болдырев үзүлхэв.

Д. СЮКИЕВ.

Гуулганэ кдлмшиг ясрулхмн

Целнин района потребсоюз 1958 джилин долан сард эд-таврн хулдлгнн зураг 105,6 процент күргдж күүвэ. Эн таалмджта сэн то ташрлгдлж кесг дуту-дундс даргддженэ. Олн-амтнд оньдинд керглгдг: давсн, хустг, савнэ, цэ, керосин болн нань чигн кергтэ тоот сельпон магазидэр зэрдэн уга болн. Кесг сельпод эргдж йовдг гуулган бурдэгдсн уга. Райпотребсоюзин гуулганэ отдел (заведующнэ ур Никитин) олн-амтн ямаран эд-тавр керглдгэхинь шиндждж тоолхн, гуулганэ кдлмш дора газрар ягдж кегддгэхинь медхш. Тегэд чигн кесг сельпод (Ленинский, Троицкий болн Прудовый) советск гуулганэ диг-даран эвдгдэл, магазин цэглэнь секлго, дотркинь киртэ, бузрар хадгьлад бээлгнэ тер. Лавкин комисс сулар кдлхэнэ, хулдчнрин кдлмш шүүхд профсоюзн болн советск актив орцулхш. Лавкин болн шүүврин комисс мууггар кдлсн учрар, зэрм хулдчнр, бийн бийд тохрагьад, олн-амтнэ збөриг эврэггэсн үлүггэр, дурндан тарагьад бээдг йовдл бээнэ. Улгууринь келхд, "Троицкий" совхозин 5-ч номертэ фермин магазинэ хулдч Павзиков, магазиндэн ирсн эд-

тавриг эврэннь тааларн, "Өгхдэн өгнэв" гих бээлдтэггэр хуванэ. Иим йовдл ганцхн уунд биш, олн газрт бээнэ. Тегэд чигн, райпотребсоюзин системэр 1958 джилин долан сарин эргид 70 сай арслнэ мбнэгн дутв. Гуулганэ кдлчнр белдлгнэ болн сургьмдг өглгнэ кергт, райпотребсоюз болвчн, рабкоопс болвчн оньган өгхш, олна хот-хоолин бээлд эн районд бас сэн биш. Райкоопин болн сельпон хот уудг гермүд оли күч-көлсчнрин неквриг теткдж чаддяхш. Кесн хотнь нег зүсн болсн деерэн амтн уга. Районн центрт бээсн чайной бас йир мууггар кдлнэ. Махта хот болн олн-зүсн темсэр кесн хот йир хэтэр. Районн центрин амтнд олн-зүсн темс хулдх ларекснемдг секхин тускар, Троицк сельпо нам ухаанл чигн авчакхн уга. Ода кдлдгэх негхн ларек, колхозмудар болн совхозмудар ордж ирдгэх темсиг күч-күрч хулддг ядад, кесгинэ урэггэд бээнэ. Районн күч-көлсчнриг ббдэн чинртэ промышлен эд-таврар болн хот-холар тасрхан уга тетклгнэ тбр, райпотребсоюзин, райкоопин болн сельпон правленсэс тудл уга кдлмшэн ясрулхиг некдженэ.

Д. ТРОИЦКИЙ.

Дальн Востокд төвкнүн бээхд США аамшг үзүлджэнэ

Дальн Востокд США Китдин Олн-амтнэ Республикн өмнэс зөрүлдж шинэс эд татджана. Китдин көвөггэр эргдгэх американск доладгч флот дээнд бел келсн бээнэ. Тер флот деер немдг батлвр кедж, американск командовань Номгн далаггүр талдан флотсин кермс илгэдженэ; реактивн самолетсин шин эскадрильс тингэлэн илгэдженэ.

Дээнд ингдж белдлгн чанкайшистрин ичр-гүтр угаггар татдях аалиг дахлцулдж кегдженэ. Чанкайшистр американск цергэ гардчнрин шуд зааврар, олн-амтнэ Китдин усна болн аггарин аггүр эвдэд, Китдин көвөггэр бээх амтн бээх пунктсиг тоавр хаггьад бээцхэнэ. КНР-н көвөггэс арвхн тавхн километр бээх Цзиньмыньдао (Куэмой) гидг арл деерэс тийм халгн дару-дарунь кеднэ. Нээмн джил урд американцр оккупировать кедж авсн Тайвань гидг арл деер болн Китдин олн-амтнэ эврэ бээсн нань чигн үүрмг арлмуд деер бүгдгэх Чан Кайшин хулдгддг одсн өзднэгүд, Китдин газр деер «дэврдж ирдж буухар» седдгэх эврэннь зуран тускар илдн зарлдж келцхэнэ. Ода американск болн чанкайшистск зертэ-зевтэ чидлмүд хамдан нилдж авчкад, Тайвань өмн көвөггэр маневр эклдж кехэр бээнэ, «хамдан дээнд үүлдвр келгнэ принцип диглдж авхар седдженэвдн» гидж тедн көөрцхэнэ.

Китдин өмнэс ода татдях американ-чанкайшистск зад-«дээнд мөткэд» гидг му нертэ политикин гол ашнь болджана, тер политикин ах үүдэггэчнь Даллес болдг. Төвкнүнд дурта келн-амтсин өмнэс зөрүлдж США кегч деермч дэврлгнэ цевин нег үзүрнэ эн болджана. Газадн ордуин кесг газете темдгсэр болхла, Дальн Востокд дээнд сүр тархалггарн США, ООН-а Генеральн Ассамблейин бачм сесийн шндвриг эвддг, дэврчг цергүдэн Ливанас гаргьдг авлггиг удадулггэсн нарт делкэн общественностин оньгиг дальтрулхар седдженэ.

США-н болн чанкайшистск өзднэгүдин зад татгч үүлдврн цуг орн-нутгудин олн-амтэ нег мөсдг бурушадж гээлдэд, Дальн Востокин төвкнүн бээлгнэ үзүлгддгэх аамшгиг цаг түдэлго уурулхиг некдженэ. Нам дээнд блоксар США-н зэрм нөкднрин бийсн, Тайваньск проливд өсдгэх үүлдврэс зөвэр саглдг килдгэцхэнэ. Английск тоомсрта миллионер Бивербрукин газет «Дейли экспресс» ингдж бичдженэ: Номгн далан районд татдях задтэ үүлдврэн эс уурулдмн бол-

хла, союзникүдэсн хаггьцх аамшг Америкд учрджана. Талдан нег «Дейли геральд» газет ингдг герчлджэнэ: «Китдин правительствд марionеточн нудрмап үзүлдг аргг Чан Кай-шид өгхпн эрkd нам гайцхн англичанинэр эс гидж американцар гарутна гисн — тоолвр уга йовдл болхмн».

Индин, Бирмин, Индонезин, арабск боли нань чигн кесг орн-нутгудин газете, США галар аамшгтэ наад кедгэхиг уурулхмн гидж нег дууггар некдгэцхэнэ. Индонезийск газет «Хариан ракьят»; Китдин Олн-амтнэ Республикн туст бэрдгэх американск политик тус угаггнэ темдгдг заагьад, США эврэннь зертэ-зевтэ чидлмүдэн Тайваньск проливэс гаргьдг авч, ООН-д КНР-н закани зөвиг иткдж, Китдин кезэн-кезэнэс нааран эврэннь бээггэ газринь хэрү өгхд саалтг эс болхиг некдженэ. Төвкнүнд дурта улс цуггар тийм тоолврта бээцхэнэ.

Ядерн селм сөрлгн цаг мөнхкинд уурулгдх зөвтэ

Ядерн селм сөрлггиг-уурулггн — өдгэ цагин эрки төрмүдин негнь болджана. Экспериментальн ядерн хаггьлгг цааранднь келгн — амтнэ махмуд-цокд, амн-джиргьлд аамшг учраджана, ядерн зер-зевэр агелггнур улмтлг үүдэдженэ, атомн дээнд аамшгиг икдүлджэнэ. «Атомн болн водородн селм сөрлггиг цаг түдэлго, дун угаггар уурулхин туск төр күмн амтн цугтн гүн кевэр шилтүлнэ» — гидж японск «Сякай симбун» газет темдгдженэ.

Августин 30-д барлгдсн, «Правдин» корреспондентин сурврмудт өгсн Н. С. Хрущевин хэрүд, эрки чинртэ эн төрэр Советск Союз ямаран ил бэрцтэ бээхнэ даки шинэс келгддженэ. Советск Союз тавн сар урд эврэннь халхасн ганцарн ядерн сөрлгг кедгэн ууурад, тер үлгүриг дахтн гидж США Англг хойриг дуудсн медгдг биший. Болв Англг Америк хойр, төвкнүнд дурта цуг келн-амтсин седврн бацад, тер дуудврт хэрү эс өгсн деерэн, ядерн сөрлгг келггэн улм догшдулв. Апрельн чилгчэс нааран США гучгар ядерн хаггьлгг кесиг келхлэ болад бээхмн. Терүнлэрн хамдн тер хойр орн-нутгиг залгч улс, бийсэсн, а т о м н сөрлгг уурулггиг татгч улсин дүрс гаргьхар седцхэнэ. Терүнэ төлэ США-н болн Англин правительствэ, ядерн сөрлггиг нег джилн болзгар зогсахин туск төрэр, октябрин 31-с ави СССР-лэ күүндвр кехдэн белнэннь тускар герчлгг кев.

Тер герчлгггэсн йоста учр-утхн Н. С. Хрущевин өгсн

хэрүд илдкддженэ. Йосар болхла, американск болн английск залгч улс ядерн сөрлгг келгг уурулгггэсн дальтрхар седэ бээцхэнэ. Ядерн селмиг дамшлтин хаггьлгг келггиг уурулхин орчд, тийм хаггьлггиг цааранднь кехин төлэ ямаран болв чигн арггнэ хээнэ. Ядерн селм сөрлггиг нег джилн эргид уурулхмн гидгэх теднэ селвг — ямаран чигн чинр уга, юнэгд гихлэ, дарани сөрлгг к е х д белдхд дигтэ тийм болзг кергтэ мөн. Тегэд чигн «Нью-Йорк таймс» газет, сөрлгг келггиг нег джилэр уурулггн, «ядерн агсгг келггнэ программд темдгтэ саалтг болшго» гидж бичснэ харадан биш болджана.

США Англг хойрин правительствсин келсн үгин үнинэ ямаранинь герчлдж үзүлджэх кесг үршгүд бээнэ. Вашингтон Лондон хойр ядерн селм сөрлггиг уурулхин тускар күүндвр кехдэн белнэ тускар эврэннь герчлгггэн барлгхасн өдрин бийднэ, Англг Номгн далад эврэннь дарани хаггьлггэн кев. Сентябрь, октябрь сармудт США даки арв дакдг ядерн хаггьлгг кехэр бээнэ гисн йосна кесн герчлгггэн бээнэ. Тийгэд, итальянск «Уни-та» газетин темдггсэр болхла, США Англг хойр ядерн сөрлгг келггнэ зурагган күүцхин төлэ, күүндвр келггн эклти хойр сариг олэлхар седдженэ.

Американск боли английск ядерн селм сөрлггн цаарандан кегдэ бээлгн, Советск Союзиг, западн орн-нутгудин сэн седкд нээлдж, ядерн селм сөрлггиг уурулгггар бий деерэн авсн даалгвраснэ сулдхджана. Н. С. Хрущевин герчлсэр, западн орн-нутгудин тийм үүлдврмүдин ашд Советск государствн аамшг уга бээлггнд гару халдам йовдл Советск правительств тесдг бээдг чадшго.

Төвкнүн бээлгг тетклггнд гүн гидг килмдг өгн бээдг, цуг келн амтсин сэ хээдг. Советск правительств, даки шин төвкнүн седвэр эклдженэ. Западн орн-нутгудла күүндвр эклхдэн белнэн эн герчлв, тингхлэрн тегэд, тер күүндврмүд ядерн сөрлгг келггиг цуг государствэ цаг мөнхкинд уурулх зөвшэл келггнүр авч ирх гидж тоолджана. Советск Союзин эн ишкдлг цуг нарт делкэн олн-келн амтэ өргэр дөнндженэ.

В. ХАРЬКОВ.

Редактор Д. А. МУКЕБЕНОВ